

איש

השנה

תשל"ה

מאת

אורי אבנרי

האנשים האפורים: פורד וברזנייב בוועידת הליסקי

היאנטי-גיבורים

"אינני נוכח!" ושהתמוטט חודש לפני תום תשל"ד במפולת של שערוריות. פורד זכה בתפקידו ביגלל מה שאיננו. אין הוא ניכסון. אין הוא תכנן. אין הוא רודן חשדני. אין הוא שאפתן חולני. אין הוא מדינאי בעל תפיסה חובקת-עולם כפי שהיה — חרף כל מומיו — ניכסון. פורד הוא "מיסטר קליין", הבחור הטוב, השכן ממול, זהו האיש המחזיק את אצבעו על הכפתור האדום של עוצמת-ההשמדה הגרעינית, אשר דימיון-האדם אינו מסוגל אף לתפוס את כוח-הקטל שלה. האנטיגיבור בהתגלמותו.

בני סאנשו פאוסה

בעולם של תשל"ה, פורד לא היה חריג. הוא היה הדמות האופיינית ביותר. עוד לפני דור היה זה עולם של נפילים. הישראלי של תשל"ה ראה אותם על מסכי הטלוויזיה, בסידרה מרגשת על מילחמת-העולם השנייה. היטלר, הגאון המטורף, משמיד-המיליונים. סטאלין, הרודן השתקן, שרצח את כל חבריו ושלח מיליונים לעבודת-צ'רצ'יל השנוא, שהפך בנלילה אלילו של עס-במצור, רוזוולט הממולה, הענק בכיסא-הגלגלים. דה-גול היהיר, שחלם על תיפארת לאומית ברגע-השפל העמוק ביותר בתולדות עמו. מוסוליני הבומבאסטי, שניראה לבני-דורו כאחרון האימפרטורים של רומא. ובקצה השני של העולם — המיקאדו על הסוס הלבן, בן השמש העולה. שמיליונים התאבדו בשמו ולמענו ללא היסוס של רגע.

עולם זה חלף מוזן. הגיבורים הלכו לעולמם, כשהם מלווים בקללות או בדברי-ההלל של בני-עמיהם. רק שרידים אומללים נותרו, איפה ואיפה. צ'יאנג קיי-שק, המוחקף הראשון של מילחמת-העולם השנייה, נפטר השנה, מוכה וכימעט נשכת. המתקף הראשון, פראנקו הספרדי, עדיין נותר בשילטון, זקן ועיף, בידעו כי מיטורו יתפורר ברגע שיעצום את עיניו בפעם האחרונה. גם הקיסר הירוהיטו עדיין חי, אך מאחורי הודו האלוהי של המיקאדו נתגלה אדם קטן, צנוע, האוהב רק לספל בגינתו. אנשים קטנים ואפורים תפסו את מקומם של הענקים. התהליך היה כה מלך, כה חובקת-עולם, עד כי לא יכול היה להיות מיקרי.

נערה במועדון-לילה

אחרי הרודן הסובייטי המגואלי-בדם בא גיקיטה כרוש'וב העממי, שה' ריתק את דימיון-העולם. אחריו בא ביורוקראט אפור, זהיר, שתכונותיו האישיות מוכרות רק למעטים, ומשממות גם אותם. בסוף תשל"ה התקרב גם ליאוניד ברז'נייב לסוף הקאריירה שלו, ועל ירושתו התחרו אנשי-מנגנון כימעט-אלמוניים. הארולד וילסון האפרורי ניסה, לשווא, לעצור את הידרדרותה של בריטניה, שחלשה פעם על הגלים. תואר הקאנצלר של גרמניה, שפיאר אנשים כמו ביסמארק והיטלר, אדנאור ווילי בראנד, נקשר השנה בשמו של עסקן חרוץ וחסר-ברק, הלמוט שמידט. בצרפת החזיר ואלרי ז'יסקאר-ד'אסטן סיגנון אישי כלשהו לתפקיד הנשיא, אך איש לא ניסה להשוותו לגנרל הארוד, שהקים את הרפובליקה. תהליך זה לא היה מוגבל לעולם הראשון והשני, הארצות המפור' תחות של הקפיטליזם והקומוניזם. הוא לא פסח גם על העולם השלישי. המאורע המהדהד ביותר של תשל"ה — הניצחון המהמם של הקומוניסטים בוויאט' נאם, לא נשא את שמו וקלסתרו של גיבור אחר. הו צ'י-מיין עבר מוזן לעולם האגדה. על מסעי-הניצחון שנסתיים בסייגון פקדו אנשים כימעט אלמוניים בצפון ובדרום. בקצה השני של דוהיבשת האירואסיאית, בפורטוגל, התרחשו מאורעות מסעירים. במאבק ההיחשבות נערכו הכוחות, שביקשו לקצור את סירות ההפיכה אשר הסילה את המישטר הפאשיסטי, אחרי קיסאון של דור. היה זה מאבק מרתק, ולרגעים אף דרמאטי. מנגנוני-החושך של חצי העולם מתערבו בו, אך שום אישיות יחידה לא התבלטה בו מעל לאחרות.

ניכרשות הציפו את האולם התגיגי בים של אור. בזה אחר זה הגיעו גדולי העולם, האנשים המחזיקים בידיהם את גורלם של מיליוני בני-אדם. על השולחנות נערמו הניירות שנועדו לקבוע את מהלך ההיסטוריה במשך דורות — — — עיני העולם הופנו אל הדמויות הידועות. האם צוחק הרוסי, או זועם? האם יש משמעות לחיובו של הצרפתי? האם מחליף הבריטי מבטי הבנה עם האוסטרי — — — זה יכזב היה להיות תיאור של הקונגרס הווינאי משנת 1815. אולם זה קרה בי-1975, וזו היתה פארודיה עלובה — כימעט מנוחכת — של אותה ועידה הרתי-היסטוריה.

הרוסי לא היה שליט צעיר וכובש-לבבות, כמו הצאר אלכסנדר, מתקרי-העולם שהיה שקוע במיסטיקה דתית. הצרפתי לא היה מדינאי גאוני ובוגדני כמו טאליראן, בניגוד לקאסלרה עמוס-האחריות, לא היה בידי הבריטי להכריע את גורל אירופה והעולם. שלא כמו טרניך, הנסיך התכנן, לא משך האוסטרי תשומת-לב כלשהי. בוועידת-הליסקי לא נשמע משק כנפי ההיסטוריה. היה זה לא אירוע היסטורי — ולא רק מפני שלא נועד זה שום תפקיד של ממש. היא נבדלה מן "הקונגרס הרוקר" של וינה גם בכך שלא נכח בה אף ראשי-מדינה אחר, ששיעור-קומתו האישי הכטיח לו מקום בהיסטוריה. בורה של תשל"ה לא הסתובבו, לא הסתודדו ולא התמודדו גיבורים. על הבמה התרוצצו אנשים שלכולם היתה תכונה משותפת אחת: הם היו בלתי-גיבוריים. הסמל של שנת 5735 לבריאת-העולם, על פי המניין היהודי, היה האנטיגיבור.

מיסטר קליין

איש האופייני ביותר של תשל"ה היה האדם שייצג בהליסקי מדינה שלא היתה מייצגת בקונגרס של וינה: ארצות-הברית, שהייתה ענק-קוואט בראשית המאה ה-19. ג'ראלד פורד איננו איש קטן, שהגיע במיקרה לתפקיד גדול. להיפך: הוא הגיע לתפקיד אדיר-העוצמה ביותר בעולם דווקא משום שהוא אדם קטן. נשיא הדמוקרטיה הגדולה ביותר בעולם לא נבחר לתפקיד זה. הוא לא נבחר אפילו לתפקיד סגן-הנשיא. הוא נשלף מתוך בור הבינוניות האפורה רק מפני שהעם האמריקאי מאס בדמותו יוצאת-הדופן של ריצ'ארד ניקסון, הפסיכופאט שהכריז על עצמו

העונקים שהיו: צ'רצ'יל, רוזוולט וסטאלין בטהראן